

О. П. Віхров, професор, доктор юридичних наук, завідувач кафедри
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка
С.О.Віхров, аспірант Інституту економіко-правових досліджень НАН України

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З ПОГОДЖЕННЯ ПЛАНІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

У сучасній господарсько-правовій теорії під плануванням господарської діяльності розуміється визначення за допомогою правових засобів (у правовій формі) основних напрямів і конкретних результатів економічного розвитку країни, регіонів, галузей народного господарства, господарських систем, окремих суб'єктів господарювання та їх структурних підрозділів [1, с. 93]. Планування господарської діяльності розглядається як одна з основних правових форм регулювання економіки (керівництва економікою) [2, с. 5]. У цій своїй якості господарське планування одночасно виступає і формою реалізації відповідних організаційно-господарських повноважень суб'єктами, які здійснюють таке планування.

Сказане повною мірою стосується й участі органів місцевого самоврядування у плануванні господарської діяльності на відповідній території. При чому повноваження вказаних органів у сфері господарського планування розрізняються залежно від форми власності (належності до комунального сектора економіки) підприємств та інших суб'єктів господарювання, щодо яких здійснюються названі повноваження.

Управління господарською діяльністю у комунальному секторі економіки, у тому числі її планування, згідно ст. 24 Господарського кодексу (далі – ГК) України здійснюється через систему організаційно-господарських повноважень територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які належать до цього сектора. Відносини підприємств комунальної власності з відповідними органами місцевого самоврядування будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності вказаним органам (ст. 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

від 21 травня 1997 р.). Комунальне унітарне підприємство входить до сфери управління органу місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 78 ГК України). Отже, органи місцевого самоврядування виступають у ролі суб'єктів організаційно-господарських повноважень щодо комунальних підприємств у процесі управління господарською діяльністю на відповідній території.

Слід відзначити, що згідно ст. 78 ГК України особливості господарської діяльності комунальних унітарних підприємств (комерційних і некомерційних) визначаються відповідно до вимог, встановлених цим Кодексом щодо діяльності державних комерційних або казенних підприємств, а також інших вимог, передбачених законом. Слід погодитися з висловленою в літературі думкою, що дане правило стосується і планування господарської діяльності комунальних підприємств, зокрема процедури розгляду і затвердження фінансових планів цих підприємств відповідними органами місцевого самоврядування [3, с. 79]. Значення фінансового плану для діяльності підприємства полягає в тому, що він є документом, який відображає очікувані фінансові результати в наступному році, джерела формування коштів та напрями їх використання з метою забезпечення діяльності і розвитку підприємства, а також виконання його зобов'язань.

Відповідно до ст. 27 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи сільських, селищних, міських рад розглядають проекти планів підприємств і організацій, які належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, вносять до них зауваження і пропозиції, здійснюють контроль за виконанням цих планів. Реалізація даних повноважень опосередковується організаційно-господарським зобов'язанням, що складається між вказаним виконавчим органом та відповідним комунальним підприємством. У такому зобов'язанні право вимоги управленої сторони (виконавчого органу ради) охоплює отримання для розгляду проектів планів, внесення до них зауважень і пропозицій, контроль за їх виконанням. Обов'язок сторони зобов'язаної (комунального підприємства) полягає у виконанні вказаних вимог.

Дане зобов'язання є регулятивним, недоговірним, матеріально-правовим та активним. Воно двостороннє, оскільки комунальне підприємство вправі вимагати від виконавчого органу своєчасного розгляду наданого проекту плану,

обґрунтування зауважень і пропозицій щодо нього і т. д., а вказаний орган повинен задовольнити ці вимоги. Це зобов'язання, як правило, складне, включає в себе окремі елементарні зобов'язання, що опосередковують надання для розгляду і розгляд проектів планів, внесення до них зауважень і пропозицій, контроль за їх виконанням. Виникає воно безпосередньо з наведеної норми Закону та факту створення і діяльності відповідного комунального підприємства.

Що ж стосується планування господарської діяльності інших суб'єктів господарювання, то воно загалом опосередковується двома видами господарських правовідносин: абсолютним господарським правовідношенням із здійснення планування власної діяльності таким суб'єктом, яке є складовим комплексного правовідношення аналогічного типу із ведення власної господарської діяльності, а також відносним організаційно-господарським правовідношенням (організаційно-господарським зобов'язанням) між суб'єктом господарювання і виконавчим органом відповідної місцевої (сільської, селищної, міської) ради із розгляду, узгодження та внесення пропозицій щодо плану діяльності зазначеного суб'єкта.

Це, зокрема, впливає з норм названої вище ст. 27 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», а саме: виконавчі органи сільських, селищних, міських рад мають право внесення пропозицій до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із соціально-економічним та культурним розвитком території, задоволенням потреб населення. Вказані органи наділені повноваженнями з розгляду і узгодження планів підприємств, установ та організацій, що не належать до комунальної власності відповідних територіальних громад, здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, з підготовки висновків до цих планів і внесення пропозицій до відповідних органів.

Зазначені повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад та обов'язки відповідних суб'єктів господарювання, що їм кореспондують, складають зміст організаційно-господарського відносного зобов'язального правовідношення (організаційно-господарського зобов'язання) між вказаними органами і суб'єктами господарювання.

Дане організаційно-господарське зобов'язання (з розгляду і узгодження планів суб'єкта господарювання з виконавчим органом місцевої ради) є регулятивним, недоговірним, матеріально-правовим та активним. Воно двостороннє, адже передбачає права та обов'язки обох сторін, та має складний характер, оскільки вміщує окремі елементарні зобов'язання з розгляду, узгодження планів, внесення і врахування пропозицій до планів та інші. Підставою виникнення цього зобов'язання є безпосередньо норма вказаного закону, а також факт створення і діяльності підприємства (організації) на території відповідної ради.

Разом з тим слід зазначити, що дане організаційно-господарське зобов'язання сформульовано у законодавстві недостатньо кваліфіковано. Якщо право вимоги виконавчого органу місцевої ради (управленої сторони) у ньому присутнє більш-менш чітко, то відповідний обов'язок сторони зобов'язаної (суб'єкта господарювання) тільки розуміється, в законодавстві він безпосередньо не закріплений.

У зв'язку з цим виникає низка питань відносно наведених норм Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», на які не можна знайти відповідь у законодавстві. Зокрема, яку юридичну силу (обов'язкову чи характер рекомендацій) мають внесені виконавчими органами ради пропозиції до планів підприємств та організацій з питань соціально-економічного та культурного розвитку території, задоволення потреб населення; в якому порядку ці пропозиції повинні вноситися і реалізовуватися? В якому порядку і в якій формі має здійснюватися розгляд і узгодження планів підприємств та організацій, здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, а також готуватися та вноситися висновки і пропозиції щодо цих планів? Які негативні наслідки (санкції) тягне невиконання даних норм Закону для суб'єктів господарювання – порушників тощо?

У практиці дані норми Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» в повному обсязі не завжди діють. Надання суб'єктами господарювання своїх планів на розгляд і узгодження до виконавчих органів місцевих рад, врахування їх пропозицій не завжди виступає як обов'язкове і часто залежить від фактичних

взаємовідносин між конкретними суб'єктами господарювання і відповідними органами рад. Тобто, зазначені норми в певній мірі носять декларативний характер і не завжди виконуються.

На нашу думку, правило, закріплене у ст. 27 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», повинно бути сформульовано у законодавстві, зокрема у Господарському кодексі України (можливо у ст. 23), як обов'язок суб'єктів господарювання незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, подавати на розгляд і узгодження до виконавчих органів сільських, селищних, міських рад на цій території свої плани з питань соціально-економічного та культурного розвитку території, задоволення потреб населення, а також плани, здійснення яких може викликати негативні соціальні, демографічні, екологічні та інші наслідки, враховувати пропозиції названих виконавчих органів щодо цих планів. З метою забезпечення виконання зазначеного обов'язку доцільно на підзаконному рівні регламентувати порядок його реалізації, а також передбачити санкції, зокрема адміністративно-господарські, за порушення суб'єктами господарювання цього порядку.

Список використаної літератури

1. Господарське право: практикум / В.С. Щербина, Г.В. Пронська, О.М. Вінник та інші / За заг. ред. В.С. Щербини. – К: Юрінком Інтер, 2001. – 320 с.
2. Подцерковний О. Проблеми визначення методів і форм державного регулювання господарських відносин / О. Подцерковний, О. Ломакіна // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 8. – С. 3–6.
3. Апанасенко К. Особливості правового режиму майна комунальних унітарних підприємств / К. Апанасенко // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 4. – С. 78–81.